

Dynamiek vastgelegd in de Gebiedsvisie Friese Waddeneilanden

ARNOUD VAN DER MEULEN

In de zomer van 1996 is de Gebiedsvisie Friese Waddeneilanden door Gedeputeerde Staten van de provincie Friesland officieel aanvaard als bouwsteen voor het provinciaal beleid. Het is de eerste en tot nu toe de enige officieel vastgestelde gebiedsvisie die betrekking heeft op duingebieden. Dat is niet alleen een felicitatie waard aan het adres van de samenstellers, maar ook hoog tijd dus voor een interview.

Evert Jan Lammerts en Arjen Bosch zijn respectievelijk beleidsmedewerker en hoofd van de afdeling Natuur van de directie Noord van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Beiden hebben voor een belangrijk deel bijgedragen aan de totstandkoming van de gebiedsvisie. In het Natuurbeleidsplan wordt gesteld dat kwaliteit van de Nederlandse natuurgebieden verbeterd moet worden. Tegelijkertijd moet volgens dat plan de samenhang tussen de gebieden vergroot worden. Hiervoor is vooral de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur van belang. Deze ideeën van de rijksoverheid worden in gebiedsvisies gespecificeerd voor het regionale niveau. Ecosysteemvisies, zoals Duinen voor de Wind geven een kader voor die uitwerking.

Een zeer dynamisch stukje Nederland vindt men aan de oostkant van Terschelling, beter bekend als de Amelandduintjes (foto: Meetkundige Dienst Rijkswaterstaat).

Friese Gebiedsvisies

In Friesland vindt de regionale uitwerking van het natuurbeleid grotendeels plaats binnen enkele integrale gebiedsgerichte projecten. Voor de samenhangende delen van de Ecologische Hoofdstructuur daarbuiten, waaronder de Waddeneilanden, stelde de Provincie Friesland geen gebiedsvisies op. De Directie Noord van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft daarom zogenaamde "low profile" gebiedsvisies opgesteld voor die regio's.

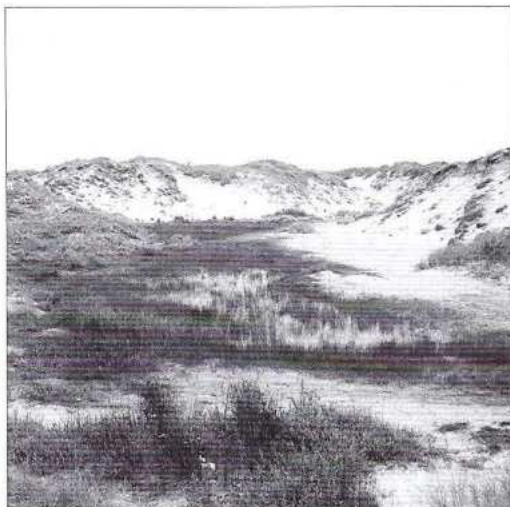
Evert Jan: "Low profile betekent geen harde beleidsvoornemens, geen begrenzingsvoorstellen, geen werkplannen, geen formele afweging met belangen van andere sectoren en dus ook geen inspraakprocedures. In de Gebiedsvisie Friese Waddeneilanden is een beschrijving van de huidige situatie van het gebied en een streefbeeld gegeven. Daarbij wordt ingegaan op effecten van activiteiten uit andere sectoren. Het is een lange-termijn-visie, die materiaal aandraagt voor andere overheden en de beheerders. De gebiedsvisie is zeker niet bedoeld om de natuurbeleidsvisie van de rijksoverheid op te leggen aan lagere overheden en beheerders. Het is de bedoeling helderheid te verschaffen over die beleidsvisie en een kader aan te reiken voor het regionale beleid en beheer." Omwille van die helderheid is ervoor gekozen de Waddenzee en de Noordzee in de gebiedsvisie buiten beschouwing te laten. Voor de Waddenzee zijn er al andere planvormen en het betrekken van de Noordzee in de visie zou tot langdurige discussies leiden.

Natuurdoeltypen

In de gebiedsvisie wordt bij de beschrijving van huidige situatie en in het streefbeeld gebruik gemaakt van een stelsel van natuurdoeltypen. Een natuurdoeltype is een kenmerkend en samenhangend geheel van vegetatie, flora en fauna welke tot ontwikkeling komt onder specifieke milieucondities en dankzij bepaalde inrichtings- en beheersmaatregelen. De na te streven totale oppervlakte van elk natuurdoeltype is op landelijk niveau in grote lijnen vastgesteld.

In de Ecosysteemvisie Duinen voor de Wind is erop aangedrongen de arealen aan natuurlijke landschaps-eenheden zo veel mogelijk te doen toenemen. Er is in de gebiedsvisie echter niet gekozen voor een forse uitbreiding van de oppervlakte met doeltypen uit de hoofdgroep nagenoeg natuurlijke eenheden. Evert Jan: "Volledige natuurlijkheid zou betekenen dat er geen menselijke ingrepen zijn, dus ook geen enkele vorm van zeedefensiebeheer. Er is nog te veel onzekerheid over de gevolgen van het achterwege laten van zeedefensiebeheer langs grote delen van de kust. Bij de Boschplaat op Terschelling kan 'niets doen' leiden tot verandering van de kwelder in een onbe-

Er is in de gebiedsvisie niet gekozen voor een forse uitbreiding van de oppervlakte met doeltypen uit de hoofdgroep nagenoeg natuurlijke eenheden. Op de foto de Parapluduinen op Terschelling (foto: Henk Wijkhuizen).

groeide zandplaat, zonder dat dit elders tot hernieuwde opbouw en ontwikkeling leidt. Dat is niet gewenst, onder andere in verband met internationale afspraken over het behouden van kwelders. Er mogen geen waardevolle gebieden verloren gaan! Daarom worden mogelijkheden voor meer natuurlijkheid vooral gezocht in de uitbreiding van zogenaamde begeleid natuurlijke landschappen. Voor het zeedefensiebeheer betekend dit een overgang van handhaven naar dynamisch handhaven, dat wil zeggen minder zand vastleggen in de zeereep en meer zand suppleren voor de kust."

De waarde van de gebiedsvisie

In de gebiedsvisie zijn de na te streven natuurdoeltypen, tot in vrij grote mate van detail uitgewerkt op streefbeeldkaarten. Het is de bedoeling dat de beheerders de streefbeeldkaarten gaan gebruiken ten behoeve van de beheersplanning. Staatsbosbeheer heeft ze overigens al gebruikt bij het opstellen van het regionale beheersschema. In die zin heeft de gebiedsvisie dus een grote praktische waarde. De suggesties voor projecten dragen daar nog aan bij. Daarnaast is de visie van groot belang, omdat het

Wellicht het enige plekje in Nederland waar de natuur geheel haar vrije gang zou kunnen gaan is Rottumeroog (foto: Paul Paris).

een kader geeft voor het regionale beleid. Wanneer bijvoorbeeld ruimtelijke claims vanuit andere sectoren niet stroken met het natuurbeleid is het belangrijk om te kunnen verwijzen naar een visie.

De gebiedsvisie is geen uitvoeringsplan en geeft geen bindende aanwijzingen voor de inzet van beleidsinstrumenten. Arjen Bosch: "Dat is ook niet de bedoeling van de gebiedsvisie. Wel geeft de gebiedsvisie een toekomstbeeld van de beoogde natuur. Zo'n beeld behoort je te hebben voordat je concrete projecten uitvoert of beleidsinstrumenten toepast, zoals de aanwijzing van gebieden als beschermd natuurmonument of staatsnatuurmonument. Die aanwijzing stuit overigens op een grote weerstand van de eilandgemeenten en -bevolking, waardoor vertraging is opgelopen met de uitvoering van het Natuurbeleidsplan. Wanneer je in zo'n geval toch de aanwijzing instelt, roep je meer weerstand op. Er is nu een traject afgesproken waarin, na een discussie in het regionaal waddencollege, een definitieve beslissing over de aanpak van de aanwijzing volgt. Daarnaast speelt de aanmelding van het Waddengebiet in het kader van de Europese habitat richtlijn. Je moet het doel van de Natuurbeschermingswet, het beschermen en veiligstellen van natuurgebieden en het behouden en ontwikkelen van waarden, voor ogen houden. De beheerders, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en 't Fryske Gea maken op dat gebied voortgang met natuurontwikkelingsprojecten op alle Friese Waddeneilanden. Het draagvlak voor deze projecten kan verloren gaan als je weerstand oproept." Evert Jan: "Het doel van de gebiedsvisie is het verschaffen van een kader, waarbinnen lokale overheden en de beheerders de projecten kunnen plaatsen. Elk project en elke aanpassing in het beheer zal op zijn eigen merites verder gebracht moeten worden. De beheerders, maar soms ook gemeenten en andere organisaties nemen daarbij in overleg met de lokale bevolking de initiatieven."

Projecten

In het verleden moest elk korreltje zand aan de kust worden vastgelegd. Het natuurbeheer in de zeereep moest daar totaal op afgestemd worden. Door toepassing van zandsuppleties worden tegenwoordig minder strenge eisen aan het beheer van de zeereep gesteld. Evert Jan: "Daardoor is het nu mogelijk dat de streefbeelden uit de gebiedsvisie uitgangspunten zijn voor het kustbeheer van Rijkswaterstaat. Bij het opstellen van de gebiedsvisie is overigens ook rekening gehouden met de voorwaarden voor het dynamisch handhaven van de huidige kustlijn. De grap is nu dat de uitvoering van dit beleid in grote stukken zeereep eigenlijk neerkomt op niets doen. Hierbij wordt bewust het risico gelopen dat waardevolle valleien onderstuiven. We hopen dat er dan elders weer nieuwe ontstaan. Enkele projecten die in dit kader worden uitgevoerd zijn de kustprojecten op Ameland en Terschelling. Het kustproject voor Vlieland staat op stapel. Een project dat inmiddels is uitgevoerd is de vergroting van de zee-inval in de Kroonspolders op Vlieland. Het zijn allemaal gebiedsgerichte projecten, waarin een integrale afweging van belangen plaatsvindt."

Naast streefbeeldkaarten en kaarten met maatregelen en acties zijn kaarten in de gebiedsvisie opgenomen met een schat aan informatie op het gebied van de historie, geologie, terreintypen, landschapsstructuur, milieu, grondgebruik en beleid en beheer van de Friese Waddeneilanden.